

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gegužės 26 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Gedimino Sagačio (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 10 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei Alytaus regiono atliekų tvarkymo centrui dėl viešojo pirkimo sąlygų teisėtumo, išvadą teikianti institucija Viešųjų pirkimų tarnyba.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių tiekėjo suinteresuotumą ginčyti viešojo pirkimo sąlygose nurodytą pirkimui skirtų lėšų sumą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Ecoservice“ su ieškiniu kreipėsi į teismą, prašydama:
  - 2.1. pripažinti neteisėtomis atsakovės UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centro vykdomo viešojo pirkimo „Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje susidarantių mišrių komunalinių ir maisto atliekų surinkimo ir vežimo paslauga“ Nr. 523231 (toliau – Pirkimas) sąlygas ir:
    - 2.1.1. Pirkimo sąlygų 2.6 punkte padidinti perkančiajai organizacijai priimtina maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą bent 40 proc.;
    - 2.1.2. koreguoti Techninės specifikacijos 6.8 punktą, atsisakant galimybės iki 30 proc. mažinti pastoviąją kainos dalį;
    - 2.1.3. panaikinti Techninės specifikacijos 6.11 punktą;
    - 2.1.4. panaikinti Techninės specifikacijos 7.3.8.3 punktą;
    - 2.1.5. panaikinti Techninės specifikacijos 7.4.6 ir 7.4.9 punktų reikalavimą ne vėliau kaip per 5 min. pateikti informaciją į perkančiosios organizacijos informacinę sistemą;
    - 2.1.6. panaikinti Techninės specifikacijos 9.3 punktą;
    - 2.1.7. panaikinti Techninės specifikacijos 9.10 punktą;
  - 2.2. pripažinti neteisėtomis Pirkimo sąlygų priedo Nr. 3 „Viešojo pirkimo sutarties projektas“ priedo Nr. 4 „Mėnesinis atlyginimas ir išskaitų mechanizmas“ nuostatas, įtvirtinančias permėlyg dideles, pažeidimams neproporcingas ir baudimo funkciją atliekančias baudas;
  - 2.3. įpareigoti atsakovę Pirkimo sąlygose pateikti išsamią informaciją apie tai, kaip perkančioji organizacija apskaičiuoja maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą (dydį), nurodyti, kokias sudedamąsias dalis įskaičiuoja ir kokio jos dydžio;
  - 2.4. *ex officio* (savo iniciatyva) spręsti dėl Pirkimo nutraukimo;
  - 2.5. priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

3. Ieškovė nurodė, kad

pagal Pirkimo sąlygų 2.6 punktą perkančiajai organizacijai priimtina maksimali bendra metinė (12 mėn.) pasiūlymo kaina yra 181 078 Eur be PVM, o pasiūlymus, kuriuose bus nurodyta didesnė kaina, perkančioji organizacija atmes kaip neatitinkančius Pirkimo dokumentuose nustatytų reikalavimų. Ieškovės nuomone, Pirkimo sąlygose nurodyta maksimali metinė pasiūlymo kaina nustatyta neįvertinus visų Pirkimo sąlygose įtvirtintų ir perkamai paslaugai taikomų reikalavimų. Faktinė perkamų paslaugų kaina yra žymiai didesnė. Pirkimo sąlygose nustatyta maksimali bendra metinė pasiūlymo kaina yra nepagrįstai maža ir privalo būti didinama, nes už nustatytą kainą tinkamai įvykdyti Pirkimo sutartį praktiškai nėra galimybių. Nepadidinus maksimalios metinės pasiūlymo kainos, išauga rizika ne tik neracionaliai panaudoti Pirkimui skirtas lėšas, skelbti pakartotinių pirkimų, bet ir pažeisti atliekų turėtojų interesus. Be to, ieškovės nuomone, neteisėtai pripažintini ir Pirkimo sąlygų Techninės specifikacijos 6.8, 6.11, 7.3.8.3, 7.4.6, 7.4.9, 9.3, 9.10 punktuose nustatyti reikalavimai, taip pat Pirkimo sąlygų priedo Nr. 3 priedo Nr. 4 nuostatos, įtvirtinančios permėlyg dideles, pažeidimams neproporcingas ir baudimo funkciją atliekančias baudas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apygardos teismas 2021 m. kovo 17 d. sprendimu ieškovės ieškinį tenkino – pripažino, kad Pirkimo sąlygų 2.6 punkte, Techninės specifikacijos 6.8, 6.11, 7.3.8.3, 7.4.6, 7.4.9, 9.3, 9.10 punktuose nustatyti reikalavimai ir Pirkimo sąlygų priedo Nr. 3 „Viešojo pirkimo sutarties projektas“ priede Nr. 4 „Mėnesinis atlyginimas ir išskaitų mechanizmas“ nustatyti baudų dydžiai yra neteisėti, nutraukė Pirkimo procedūras ir paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
5. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad 2018 m. nustatyta maksimali mišrių komunalinių atliekų (toliau – MKA) irmaisto atliekų (toliau – MA) surinkimo ir išvežimo paslaugos kaina buvo net 70 proc. didesnė, nei perkančioji organizacija nustatė Pirkimo dokumentuose. Faktinė Pirkimu perkamų paslaugų kaina tiek 2019 m., tiek ir 2020 m. buvo apie 45–50 proc. didesnė nei Pirkime nustatyta maksimali metinė paslaugų teikimo kaina. 2019 m. perkančiosios organizacijos nustatyta beveik identiška maksimali pasiūlymo kaina profesionaliems rinkos dalyviams buvo nepriimtina, t. y. jie arba apskritai neteikė pasiūlymų, arba teikė pasiūlymus, kuriuose nurodė didesnę, nei nustatyta maksimali, pasiūlymo kainą. Teismas pažymėjo, kad, Pirkimui skirtų lėšų sumą nurodžius Pirkimo sąlygose, perkančioji organizacija neturės galimybės pasinaudoti įstatyme nustatyta galimybe šią sumą pakeisti, jei tiekėjų pasiūlymų kainos viršys maksimalią metinę pasiūlymo kainą, todėl egzistuoja reali rizika, kad Pirkimo sutartis nebus sudaryta ir perkančioji organizacija bus priversta dar kartą skelbti Pirkimą. Teismo vertinimu, tai neabejotinai didina riziką ir neracionaliai panaudoti lėšas, ir pažeisti atliekų turėtojų interesus, nes šiuo metu 2014 m. sudarytos MKAsurinkimo Lazdijų rajono savivaldybės teritorijoje ir jų vežimo į apdorojimo įrenginius paslaugos sutarties galiojimas jau yra pasibaigęs. Teismas nurodė, kad, byloje nesant jokių duomenų apie žymiai sumažėjusias perkamų paslaugų apimtis ar sąnaudas, ir priešingai, esant duomenims apie faktinę ankstesnės sutarties vertę, Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatyta 181 078 Eur be PVM maksimali pasiūlymo kaina yra nepagrįsta, tačiau pažymėjo, kad neturi teisės pats nustatyti Pirkimo sąlygas, be kita ko, padidinti maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą, nes Pirkimo sąlygų nustatymas yra pačios perkančiosios organizacijos teisė ir pareiga.
6. Teismas nurodė, kad pastovioji kainos dalis turėtų išlikti nepakitusi visą sutarties vykdymo laikotarpį, todėl konstatavo, kad perkančioji organizacija Techninės specifikacijos 6.8 punkte nepagrįstai įtvirtino galimybę koreguoti pastoviąją kainos dalį. Teismas taip pat konstatavo, kad Techninės specifikacijos 6.11 punktas tiek, kiek jamė įtvirtinta perkančiosios organizacijos teisė įeiti į paslaugos teikėjo patalpas (tarp jų ir nuomojamas), yra neteisėtas, nes perkančiosios organizacijos nurodomas tikslas patikrinti paslaugai naudojamus materialinius techninius išteklius yra nepakankamas teisei pateikti į patalpas pagrįsti, ypač atsižvelgiant į komercinės paslapties atskleidimo riziką patikrinimo metu.
7. Teismas neteisėta pripažino ir Techninės specifikacijos 7.3.8.3 punkte įtvirtintą teisę perkančiajai organizacijai pasinaudoti sutarties užtikrinimo garantu kompensuoti naujų kontenerių įsigijimo išlaidas, nes sutarties užtikrinimo garanto paskirtis yra užtikrinti viešojo pirkimo sutarties tinkamą vykdymą, o šiuo atveju perkančioji organizacija, pasinaudodama garantu, siekia sutarties vykdymo pabaigoje paslaugos teikėjo lėšomis pakeisti dalį kontenerių, kurie nėra Pirkimo sutarties objektas. Teismas taip pat nusprendė, kad atsakovė neįrodė Techninės specifikacijos 7.4.6 ir 7.4.9 punktuose nurodyto reikalavimo kontenerio (ne)pakėlimo duomenis į perkančiosios organizacijos informacinę sistemą perduoti ne vėliau nei per 5 min. nuo realaus įvykio įvykimo fakto pagrįstumo, ir nurodytą reikalavimą pripažino neužtikrinančiu nediskriminavimo ir proporcingumo principų.
8. Teismas konstatavo, kad Techninės specifikacijos 9.3 punkte nustatytas reikalavimas mokėti didesnę darbo užmokeskį paslaugos teikėjo darbuotojams yra laikytinas kišimusi į tiekėjo organizacinę veiklą, dirbtinai riboja konkurenciją ir yra neteisėtas. Be to, teismas sutiko su ieškove, kad Techninės specifikacijos 9.10 punkte nustatytas reikalavimas naujus darbuotojus apmokyti likus ne mažiau kaip 1 darbo dienai iki naujo darbuotojo įsidarbinimo pradžios gali būti vertinamas kaip nelegalus darbas, todėl yra neteisėtas. Teismas taip pat nusprendė, kad Pirkimo sąlygų priedo Nr. 3 priede Nr. 4 nustatyti baudų dydžiai yra neproporcingai dideli, todėl turėtų būti mažinami.
9. Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad pirkimo procedūros negali būti toliau vykdomos pagal neteisėtomis pripažintas pirkimo sąlygas, Pirkimo procedūras nutraukė.
10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atsakovės apeliacinį skundą, 2021 m. birželio 10 d. sprendimu pirmosios instancijos sprendimo dalį, kuria Pirkimo sąlygų 2.6 punktas, Techninės specifikacijos 6.8 ir 6.11 punktai pripažinti neteisėtais, panaikino ir dėl šios dalies priėmė naują sprendimą – atmetė ieškinio reikalavimus pripažinti neteisėtu Pirkimo sąlygų 2.6 punktą ir padidinti perkančiajai organizacijai priimtą maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą bent 40 proc., koreguoti Techninės specifikacijos 6.8 punktą, atsisakant galimybės iki 30 proc. mažinti pastoviąją kainos dalį ir panaikinti Techninės specifikacijos 6.11 punktą. Kitą Kauno apygardos teismo 2021 m. kovo 17 d. sprendimo dalį apeliacinės instancijos teismas paliko nepakeistą ir paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
11. Teisėjų kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvadomis, kad perkančiosios organizacijos nustatyta maksimali pasiūlymo vertė, jei būtų vertinama retrospektyviai pagal ankstesnius pirkimus, galėtų būti laikoma nepriimtina tiekėjams, tačiau pažymėjo, kad aplinkybė, jog maksimalią pasiūlymo kainą atsakovė nustatė galbūt ydingai, nėra pakankama skundžiamai Pirkimo sąlygai panaikinti. Kolegija pažymėjo, kad atsakovė konkrečiais objektyviais duomenimis nepagrindė, jog ji vertę nustatė objektyviai, pasitelkusi nepriklausomus specialistus. Tačiau ieškovės kartu su dubliku pateikti skaičiavimai, taip pat byloje esantys duomenys apie kitas sudarytas sutartis ir jų vertę taip pat nesudaro pakankamo pagrindo konstatuoti atsakovės nustatytos maksimalios pasiūlymo kainos neatitiktį rinkos kainai, nes šie duomenys yra arba grindžiami pačios ieškovės nuomone, arba yra tik dalis būtinų duomenų rinkos kainai nustatyti (pvz., anksčiau sudarytos sutartys ir jų vertė, sutartys kitose regionuose).
12. Teisėjų kolegija nurodė, kad Pirkimo vertė apima dvi teises ir faktines kategorijas, t. y. numatomą pirkimo vertę ir perkančiosios organizacijos pirkimui skirtas jos biudžeto lėšas. Nė viena Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) nuostata neįtvirtina perkančiosios organizacijos pareigos padidinti Pirkimui numatytas lėšas. VPI nustatytos pirkimo vertės apskaičiavimo taisyklės yra siejamos ne su tiekėjų dalyvavimo pirkime užtikrinimu, o su atitinkamų VPI nuostatų, priklausančių nuo pirkimo vertės, taikymo užtikrinimu o tai, kad atsakovės apskaičiuota bendra numatomos pirkimo sutarties vertė galbūt yra siekiama išvengti VPI nustatytos tvarkos taikymo, byloje nebuvo įrodinėjama.
13. Teisėjų kolegija nurodė, kad numatomą pirkimo vertę tiekėjas gali kvestionuoti pagal VPI ir Numatomos viešojo pirkimo ir pirkimo vertės skaičiavimo metodikoje, patvirtintoje Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 1S-94, (toliau – Metodika) nustatytus konkrečius kriterijus tam, kad būtų taikomos atitinkamam pirkimui skirtos teisės nuostatos. Tai yra vienintelis aspektas, kuriuo tiekėjas pagal VPI gali kvestionuoti perkančiosios organizacijos nustatytą numatomą pirkimo vertę. Kolegija pažymėjo, kad perkančioji organizacija turi absoliučią diskreciją nustatyti pirkimui skirtas lėšas ir VPI nesuteikia teismui teisės įpareigoti perkančiąją organizaciją nurodyti pirkimui daugiau lėšų, negu ji pasirengusi skirti. Net ir panaikinus Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, tai reikštų ne kainos padidinimo galimybę, kuri yra ieškovės suinteresuotumo gincyti šią Pirkimo sąlygą pagrindas, o Pirkimo nutraukimą. Taigi tiek minėto Pirkimo sąlygų punkto panaikinimas, tiek jo nepanaikinimas ieškovei nesukels jos siekiamų teisiųjų pasekmių (didesnės maksimalios bendros metinės pasiūlymo kainos), o lems tik neįvykusį viešąjį pirkimą. Pirmuoju atveju Pirkimas būtų nutrauktas, nes jis negali būti tęsiamas pagal neteisėtomis pripažintas Pirkimo sąlygas, o antruoju atveju Pirkimas neįvyktų, nes neatsiras už perkančiosios organizacijos kainą pasiūlymus pateikusių tiekėjų.
14. Teisėjų kolegija konstatavo, kad perkančioji organizacija turi diskreciją nustatyti numatomą pirkimo vertę tiek, kiek ja nėra siekiama išvengti VPI pirkimui nustatytos tvarkos taikymo ar dirbtinai sumažinti konkurenciją. Šiuo atveju ieškovė neįrodė, kad Pirkimo sąlygų 2.6 punktu siekiama išvengti VPI pirkimui nustatytos tvarkos taikymo ar dirbtinai sumažinti konkurenciją. Šiuo aspektu racionalių lėšų naudojimo principas taip pat yra neaktualus, nes, Pirkimui neįvykus, Pirkimui nustatytos lėšos nėra panaudojamos. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad ieškovė neturi tiekėjo suinteresuotumo kvestionuoti pirkimo vertę (maksimalią pasiūlymo kainą), todėl nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai Pirkimo sąlygų 2.6 punktą pripažino neteisėtu.
15. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai atskleidė Techninės specifikacijos 6.8 punkto esmę,

todėl nepagrįstai ši punktą pripažino neteisėtu. Be to, teisėjų kolegija nusprendė, kad perkančioji organizacija turi teisę įtraukti į Pirkimo sutartį sąlygas, kuriomis užtikrinama jos teisė atlikti sutarties vykdymo priežiūrą ir kontrolę, todėl nepagrįstomis pripažino ir pirmosios instancijos teismo išvadas dėl Techninės specifikacijos 7.11 punkto neteisėtumo.

16. Teisėjų kolegija sutiko, kad Techninės specifikacijos 7.3.8.3 punkte nustatyta atsakovės teisė nepagrįstai ir neteisėtai išplečia prievolės užtikrinimo ribas ir iškreipia garantijos instituto paskirtį. Kolegija taip pat pritarė pirmosios instancijos teismo išvadoms dėl Pirkimo sąlygų reikalavimų ne vėliau kaip per 5 min. pateikti konteinerio (ne)pakėlimo duomenis, mokėti darbuotojams vidutinį darbo užmokestį, iš anksto apmokėti darbuotojus neteisėtumo ir pažymėjo, kad kitame atsakovės vykdytame pirkime analogiškos pirkimo sąlygos taip pat pripažintos neteisėtomis Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. kovo 9 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-527-236/2021](#).
17. Kolegija konstatavo, kad, pripažinęs, jog pirmosios instancijos teismas dalį Pirkimo sąlygų pagrįstai pripažino neteisėtomis, teismas privalo *ex officio* pirkimą nutraukti, nepriklausomai nuo pareikšto reikalavimo, nes pirkimo procedūros negali būti toliau vykdomos pagal neteisėtomis pripažintas pirkimo sąlygas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

18. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 10 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės ieškinio reikalavimas pripažinti neteisėtu Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, ir palikti galioti Kauno apygardos teismo 2021 m. kovo 17 d. sprendimo dalį dėl Pirkimo sąlygų 2.6 punkto pripažinimo neteisėtu, taip pat priteisti iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

18.1. Apeliacinis teismas netinkamai taikė ir aiškino VPĮ 5 straipsnio normos dėl numatomo pirkimo vertės skaičiavimo turinį ir jos santykį su VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punktu dėl pasiūlymo atmetimo, kai pasiūlyta kaina viršija pirkimui skirtas lėšas, bei nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, suformuotos šiuo klausimu. Vadovaujantis kasacinio teismo išaiškinimais, maksimali leistina metinė pasiūlymo kaina koreliuoja su pirkimui skirta lėšų suma. Pirkimo vertė pagal VPĮ 5 straipsnį nėra tapati kategorija kaip pirkimui skirta lėšų suma, kurią viršijus pasiūlymas atmetamas pagal VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punktą. Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatytos maksimalios metinės kainos apskaičiavimo tvarka nenustatyta. VPĮ 5 straipsnis yra tik vienas iš galimų variantų ją skaičiuoti, tačiau ji skaičiuojama remiantis ir kitais objektyviais duomenimis, pvz., turimais ištekliais, finansavimo šaltiniais, ankstesne perkamų paslaugų kaina, perkamų paslaugų poreikio prognozėmis ar kt. VPĮ 5 straipsnis yra taikomas apskaičiuojant numatomo viešojo pirkimo vertę, o ne maksimalią kainą (dydį, kuris tiesiogiai koreliuoja su pirkimui skirtų lėšų suma). Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo nurodytų kasacinio teismo išaiškinimų, nes pirkimo vertės reguliavimą taikė maksimaliai pasiūlymo kainai, todėl padarė nepagrįstas išvadas, kad numatoma pirkimo vertė tiekėjas gali kvestionuoti tik pagal VPĮ ir Metodikoje nustatytus konkrečius kriterijus ir kad perkančioji organizacija turi absoliučią diskreciją suplanuoti pirkimui skirtingą lėšų sumą.

18.2. Apeliacinės instancijos teismo išvados dėl pirkimui skirtų lėšų (maksimalios sutarties kainos) neginčijamumo padarytos netinkamai taikant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-158/2012](#) pateiktus išaiškinimus ir prieštarauja kasacinio teismo 2017 m. kovo 20 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-128-469/2017](#) ir 2018 m. gegužės 21 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-40-696/2018 pateiktiems išaiškinimams.

18.3. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai Pirkimo sąlygų 2.6 punktą kvalifikavo ne kaip viešojo pirkimo sąlygą, o kaip tiekėjo neginčytiną kategoriją (neišviešintą pirkimo vertę) ir tokiu būdu paneigė, kad bet kuri pirkimo sąlyga privalo atitikti viešųjų pirkimų principus, įskaitant ir konkurencijos užtikrinimo principą, ir dėl to gali būti ginčijama. Šiuo atveju atsakovė imituoja viešąjį pirkimą, t. y. nustato viešojo pirkimo sutarties kainą, už kurią rinkoje veikiančios šios srities ūkio subjektai neturi objektyvių galimybių teikti paslaugas, ir tokiu būdu siekia perimti MKA ir MA surinkimo ir vežimo paslaugų sektorių į savo rankas. Pirkimo sąlygose nustatyta maksimali metinė pasiūlymo kaina padengia tik minimalias tiekėjo sąnaudas. Pirkimas nėra standartinis MA ir MKA surinkimo ir išvežimo paslaugų pirkimas. Pirkimo sąlygomis nustatomi papildomi įsipareigojimai, kurie niekaip nėra siejami su papildomais paslaugų įkainiais. Tokios sąlygos padidina paslaugų teikimo kainą, jos turėtų būti įtrauktos, tačiau to padaryti nėra galimybės dėl nustatytos maksimalios kainos. Perkamos paslaugos Lazdijų rajone gali būti suteikiamos už ne mažiau kaip 248 550 Eur. Kadangi Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatyta maksimali kaina yra per maža rinkoje veikiančiam ūkio subjektui teikti perkamas paslaugas, tokiu būdu ieškovė yra išstumama iš rinkos, kad paslaugas galėtų teikti pats UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras, t. y. Pirkime neužtikrinama konkurencija.

18.4. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai aiškino ir taikė kasacinio teismo praktiką dėl ieškovės suinteresuotumo byloje. Kasacinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad tiekėjo suinteresuotumas apima ir teisę dalyvauti naujame pirkime be neteisėtos sąlygos. Pripažinus Pirkimo sutarties 2.6 punktą neteisėtu dėl to, kad nurodyta metinė sutarties suma yra per maža, atsakovė būtų saistoma tokio sprendimo ir turėtų skelbti naują pirkimą su adekvačia (didesne) pirkimo sutarties suma. Toks rezultatas ieškovę tenkintų ir taip būtų apginamas jos konkretus interesas.

18.5. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai vertino įrodymus, nes ieškovės pateiktus skaičiavimus, pagrindžiančius, kad Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatyta kaina nėra pakankama, nepagrįstai laikė paviršutiniškais, abstrakčiais, nors atsakovė šių skaičiavimų neginčijo.

19. Atsakovė atsiliepimu į ieškovės kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

19.1. Kasacinio skundo teiginiai, jog atsakovė pati siekia perimti perkamų paslaugų teikimą, neatitinka tikrovės. Ieškovė siekia ginti savo monopolinę teisę teikti komunalinių atliekų vežimo paslaugas ir su tiesiogiai susijusia įmone „Ecoservice projektai“ sudarinėja konkurenciją ribojančius susitarimus, stabdo atsakovės bei savivaldybių organizuojamus viešuosius pirkimus, siekdamas pasidalyti rinką ir padidinti teikiamų paslaugų kainą.

19.2. Pirkimo sąlygose nurodyta ir ieškovės ginčijama paslaugų kaina yra apskaičiuota vadovaujantis Metodikos nuostatomis. Paslaugos kainą skaičiuoja atsakovės pasitelkti nepriklausomi specialistai. Kaina apskaičiuota objektyviai, remiantis teisės aktais, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, rinkos analize, atsižvelgiant į atsakovės turimus faktinius duomenis, įvertinus visus ekonominius ir kitus reikiamus rodiklius. Skaičiavimų metu įvertinta visas susidarantis atliekų kiekis bei sąnaudos, apskaičiuota atliekų surinkimo ir transportavimo kaina, atsižvelgiant į transporto priemonių parametrus, transporto priemonių, darbuotojų skaičių, atstumą, kurį reikės įveikti surenkant ir transportuojant atliekas, transporto priemonių talpas, užpildymo laiką, bendrai nuvažiuotą kelią, reikalingą visam darbui atlikti, darbo sąnaudas, degalų ir kapitalo sąnaudas, kitas sąnaudas, į kurias įeina šiukšlininkų atostoginiai, normatyvinis pelnas, identifikavimo sistemos diegimo sąnaudos, kitos nenumatytos sąnaudos. Atliekant skaičiavimus taip pat įvertintas ūkio augimas, metinė infliacija, palūkanų norma ir kt., remtasi objektyviais 2016–2021 m. vykdytos sutarties Lazdijų rajone duomenimis. VPĮ neįpareigoja perkančiosios organizacijos tiekėjams įrodyti bei dokumentais pagrįsti, kaip ji apskaičiavo pirkimo objekto kainą. Pareigą nustatyti pirkimui skirtų lėšų sumą turi perkančioji organizacija, įsivertinusi galimas perkamų paslaugų apimtis bei savo galimybes faktiškai įvykdyti pirkimo sutartį, o nustatiusi konkrečią pinigų sumą perkančioji organizacija įsipareigoja ją skirti, todėl negali būti pripažintas pagrįstu

ieškovės reikalavimas atsakovei skirti Pirkimui didesnę lėšų sumą.

- 19.3. Ieškovė faktiškai siekia per teismą gauti iš atsakovės konfidencialią informaciją apie maksimalios bendros metinės pasiūlymo kainos (dydžio) apskaičiavimą, kuri suteiktų ieškovei konkurencinį pranašumą prieš kitus ūkio subjektus.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl kasaciniame teisme nagrinėjamos bylos ribų

20. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 353 straipsnis. Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 36 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
21. Nagrinėjamoje byloje šalių ginčas kilo dėl Pirkimo sąlygų teisėtumo. Ieškovė ieškiniu prašė padidinti Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatytą maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą bent 40 proc., pakoreguoti Techninės specifikacijų 6.8 punktą, panaikinti Techninės specifikacijos 6.11, 7.3.8.3, 7.4.6, 7.4.9, 9.3, 9.10 punktus, pripažinti neteisėtomis Pirkimo sąlygų priedo Nr. 3 priede Nr. 4 nurodytas baudas.
22. Pirmosios instancijos teismas ieškovės ieškinį tenkino ir pripažino ginčijamas Pirkimo sąlygas neteisėtomis bei nutraukė Pirkimo procedūras. Apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovės apeliacinį skundą, atmetė ieškinio reikalavimus dėl Pirkimo sąlygų 2.6, 6.8 ir 6.11 punktų pripažinimo neteisėtais, kitą pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį paliko nepakeistą.
23. Atsižvelgdama į tai, kad kasaciniu skundu ieškovė skundžia apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės ieškinio reikalavimas pripažinti neteisėtu Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, kuriame nustatyta Pirkimui skirtų lėšų suma, teisėjų kolegija būtent nurodytu aspektu ir pasisakys vertindama skundžiamo teismo sprendimo teisėtumą.

Dėl tiekėjo teisinio suinteresuotumo ginčyti pirkimo sąlygą, kurioje nustatyta pirkimui skirtų lėšų suma

24. VPI (2020 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XIII-3258 redakcija, galiojusi nuo 2020 m. rugpjūčio 1 d. iki 2021 m. gruodžio 1 d.) 101 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad tiekėjas, kuris mano, kad perkančioji organizacija nesilaikė šio įstatymo reikalavimų ar nepagrįstai nutraukė sutartį dėl esminio pirkimo sutarties pažeidimo ir tuo pažeidė ar pažeis jo teisėtus interesus, šiame skyriuje nustatyta tvarka gali kreiptis į apygardos teismą, kaip pirmosios instancijos teismą, dėl perkančiosios organizacijos sprendimų, neatitinkančių šio įstatymo reikalavimų, panaikinimo ar pakeitimo.
25. Atsižvelgiant į nurodytą teisinį reglamentavimą, teisinis suinteresuotumas ginčyti viešojo pirkimo sąlygas kaip sąlyga kreiptis į teismą pripažįstamas tais atvejais ir tiek, kiek ieškovas gina būtent savo subjektyvias tiekėjo (dalyvio) teises ir pažeistą savo teisę varžytis dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#), 34 punktas).
26. Tiekėjo teisinis suinteresuotumas apibūdinamas kaip jo suinteresuotumas viešojo pirkimo sutarties sudarymu ir finansinio atlygio už suteiktas paslaugas, pristatytas prekes ar atliktus darbus gavimu, tačiau nereikšia kitokios naudos ar kitokio pobūdžio suinteresuotumo pirkimo rezultatu. Dėl to teisė ginčyti perkančiosios organizacijos veiksmus siejama su intereso sudaryti viešojo pirkimo sutartį gynimu, kai dėl perkančiosios organizacijos veiksmų atitinkamas tiekėjas neteisėtai ribojamas ar jam neleidžiama sudaryti sutarties, arba turintis padėties atkūrimu, ypač kai šio intereso jau nebeįmanoma įgyvendinti (pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#) 35.7 punktas).
27. Tiekėjų suinteresuotumą kaip sąlygą inicijuoti perkančiosios organizacijos veiksmų peržiūros procedūrą apibrėžia dviejų elementų visuma: ieškovo tinkamumas ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus (veiksnius), įskaitant sprendimą nustatyti atitinkamas pirkimo sąlygas, ir jo subjektyvių teisių pažeidimas dėl galimai neteisėtų pirkimo sąlygų; tai – privalomos ir kartu taikomos teisinio suinteresuotumo sąlygos (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 13 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-184-248/2021](#) 46 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
28. Nagrinėjamo atveju pirmosios instancijos teismas, pripažinęs ieškovės teisinį suinteresuotumą ginčyti Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, kuriame nustatyta maksimali bendra metinė pasiūlymo kaina, konstatavo, kad nurodyta Pirkimo sąlyga neteisėta. Apeliacinės instancijos teismas, priešingai nei pirmosios instancijos teismas, nusprendė, kad ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo ginčyti Pirkimo sąlygose nustatytos maksimalios bendros pasiūlymo kainos. Ieškovės teisinio suinteresuotumo nebuvimą apeliacinės instancijos teismas iš esmės grindė argumentu, kad perkančiosios organizacijos diskrecija yra nustatyti pirkimui skirtų lėšų sumą. Teisėjų kolegija sutinka, kad būtent pati perkančioji organizacija turi teisę spręsti dėl galimų pirkimui skirtų lėšų, *inter alia*, kaip privalomo ūkio subjektams keliamo reikalavimo taikymo aspektu, tačiau ši aplinkybė negali būti laikoma pagrindu pripažinti ieškovės nesuinteresuotumą ginčyti tokią pirkimo sąlygą.
29. Byloje nustatyta, kad ginčo Pirkime ieškovė pasiūlymo nepateikė, tačiau perkančiajai organizacijai pateikė pretenziją, kurioje, be kita ko, ginčijo Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatytą maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą, prašydama padidinti šią kainą bent 40 proc. Perkančiajai organizacijai pretenziją atmetus kaip nepagrįstą (nors, kaip nustatė pirmosios instancijos teismas, į dalį pretenzijoje nurodytų pastabų perkančioji organizacija atsižvelgė), ieškovė pareiškė ieškinį, prašydama pripažinti neteisėtomis tam tikras Pirkimo sąlygas, be kita ko, ir jų 2.6 punktą.
30. Nors ieškovė ir nepateikė pasiūlymo Pirkime, pagal kasacinio teismo praktiką teisę ginčyti viešąjį pirkimą turi ne tik viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantis subjektas, bet ir subjektas, kuris formaliai jose nedalyvavo, t. y. ne tik pirkimo objektą pasiūlęs subjektas (dalyvis), bet ir galintis tokį objektą pasiūlyti (tiekėjas) asmuo, bet dėl vieno ar kitų priežasčių to nepadaręs (pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#) 35.5 punktas). Tokia pozicija pagrįsta vertinimu, kad neracionalu ir neproporcinga versti ūkio subjektą pateikti pasiūlymą jam iš anksto žinant, kad šis bus atmestas dėl neatitikties, jo vertinimu, neteisėtoms viešojo pirkimo sąlygoms (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-330-248/2020](#), 44 punktas).

31. Be to, tiekėjui, kuris ginčija pirkimo sąlygas vėlesnėje viešojo pirkimo stadijoje, kai perkančioji organizacija priima sprendimą (perkančioji organizacija įvertino tiekėjų kvalifikaciją, patikrino pasiūlymus, išrinko laimėtoją ir pan.), remdamasi šiomis sąlygomis, kurių tiekėjai neginčijo iš karto, nepripažįstamas teisinis suinteresuotumas viešojo pirkimo sutartini (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-436/2011](#); 2015 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-543-415/2015](#); Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2004 m. vasario 12 d. sprendimas byloje *Grossmann Air Service*, C-230/02).
32. Taigi, atsižvelgiant į nurodytus išaiškinimus, aplinkybė, kad ieškovė nepateikė pasiūlymo Pirkime, nepaneigia jos teisinio suinteresuotumo ginčyti Pirkimo sąlygas. Priešingai, tai, kad ieškovė, pateikdama pretenziją, kuria ginčijo atitinkamas Pirkimo sąlygas, kartu ir į 2.6 punktą, o vėliau pateikdama ir ieškinį teismui, iš esmės siekė dalyvauti Pirkime pagal prašomas pakeisti sąlygas, pagrindžia ieškovės vienos iš būtinųjų teisinio suinteresuotumo sąlygų – subjektinių teisių pažeidimo – egzistavimą.
33. Nesutiktina su apeliacinės instancijos teismo vertinimu, kad, tiek panaikinant, tiek paliekant galioti ginčijamą Pirkimo sąlygą dėl maksimalios bendros metinės pasiūlymo kainos, tai nesukeltų ieškovei jokių teisiųjų pasekmių, todėl ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo kvestionuoti ši reikalavimą. Šiuo aspektu pažymėtina, kad, įvertinus Pirkimo sąlygų 2.6 punkto turinį, akivaizdu, jog šioje nuostatoje įtvirtintas ūkio subjektų teisės ribojantis reikalavimas, taigi, nuginčijus šią Pirkimo sąlygą, neišvengiamai pasikeistų ieškovės kaip viešojo pirkimo dalyvės subjektinių teisių apimtys.
34. Kita vertus, teisinis suinteresuotumas, pagrindžiantis teisę į teisminę gynybą, negali būti paneigiamas argumentais dėl tokio kreipimosi tikslingumo ar besikreipiančio asmens reikiamų reikalavimų pagrįstumo; sprendžiant, ar asmuo turi teisę kreiptis į teismą, nevertinamos aplinkybės, kurios yra bylos nagrinėjimo iš esmės dalykas ir kurių pagrindu teismas sprendžia, ar patenkinti ar atmesti ieškinį (pvz., tiekėjo galimybė laimėti viešąjį pirkimą) (žr. pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#) 35.9 punktą).
35. Šiuo atveju, jei Pirkime bent vienas tiekėjas būtų pateikęs pasiūlymą, kurio kaina neviršija Pirkimo dokumentuose nurodytos maksimalios bendros metinės pasiūlymo kainos, ir būtų pripažintas laimėtoju, Pirkimo sąlygų 2.6 punkto pripažinimas neteisėtu ieškovei neabejotinai sukeltų teisiųjų pasekmių. O tuo atveju, jei ginčo Pirkimo sąlyga būtų paliekama galioti, kadangi Pirkimo dokumentuose pirkimui skirtų lėšų suma išviešinta, perkančioji organizacija bet kuriuo atveju negalėtų padidinti šios sumos, atsižvelgiant į VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punktą.
36. Nors byloje teismų nebuvo nustatyta ir vertinta, ar, suėjus ankstesnės MKA vežimo ir surinkimo į apdorojimo įrenginius paslaugų sutarties galiojimo terminui (galiojo iki 2021 m. vasario 22 d. (įimtina)) ir sėkmingai neįvykus ginčo Pirkimui, perkančioji organizacija sudarė vidaus sandorį (tačiau ieškovė kasaciniame skunde teigia, kad šiuo metu pati atsakovė teikia ginčo Pirkimu perkamas paslaugas), net ir vidaus sandorio sudarymas nereikia, jog ieškovė tokiu atveju praranda teisinį suinteresuotumą.
37. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad tiekėjų teisinis suinteresuotumas nebūtinai turi lemti tiesioginius ir konkrečius padarinius jiems palankaus teismo procesinio sprendimo priėmimo atveju. Pakanka nustatyti, kad tiekėjui (ieškovui) sudaromos prielaidos įgyvendinti savo subjektines teises, be kita ko, teisę į žalos atlyginimą, teisę dalyvauti naujame viešojo pirkimo konkurse ir pan. (pirmiau nurodytos kasacinio teismo nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-296-378/2019](#) 35.10 punktą).
38. Atitinkamai net ir aplinkybė, jog bylos nagrinėjimo teisme metu ginčo pirkimas pasibaigė, perkančiajai organizacijai atmetus visus pasiūlymus, įprastai negalėtų būti pakankama priežastis pripažinti, kad ieškovės teisinis suinteresuotumas sudaryti viešojo pirkimo sutartį išnyko; pirkimo procedūrų pabaiga galėtų būti pripažinta kaip pagrindas konstatuoti tiekėjo teisinio suinteresuotumo pabaigą tik tuo atveju, kai būtų visiškai aišku, kad naujas analogiškas pirkimas nebus skelbiamas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-86-916/2020, 25 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
39. Pagal byloje nustatytas aplinkybes nėra pagrindo daryti išvadą, kad tuo atveju, jei Pirkimo sąlygos būtų pripažintos neteisėtomis ir Pirkimo procedūros būtų nutrauktos, naujas analogiškas pirkimas apskritai nebūtų skelbiamas. Be kita ko, vidaus sandoriai taip pat yra terminuoti arba, jei neterminuoti, gali būti nutraukti, be to, ieškovė ir kiti ūkio subjektai turi teisę juos ginčyti, todėl vien tai, kad sudarytas vidaus sandoris, nereikia, jog ieškovė ir kiti ūkio subjektai galutinai prarado teisę teikti ginčo Pirkimu perkamas paslaugas.
40. Kaip teisingai pažymėjo tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismas, esant ginčui dėl Pirkimo sąlygose nustatytos pirkimui skirtų lėšų sumos, atsižvelgiant į perkančiosios organizacijos prerogatyvą priimti sprendimą dėl pirkimo biudžeto, teismas neturi teisės pats nustatyti konkretaus pirkimui skirtų lėšų sumos dydį. Atitinkamai, pripažinus pirkimo sąlygos dėl pirkimui skirtų lėšų sumos neteisėtumą, teismas negalėtų įpareigoti perkančiosios organizacijos pakeisti tokią sąlygą, nurodant konkrečią pirkimui skirtų lėšų sumą, tačiau tai savaime nelemia ieškovo teisinio nesuinteresuotumo.
41. Kita vertus, tokios teismų, nagrinėjančių panašaus pobūdžio ginčus, veiksmų ribos savaime nereikia, kad, *pirma*, perkančioji organizacija, pralaimėjusi ginčą dėl maksimalios pasiūlymo kainos, kitame pirkime būtų laikoma tinkamai įgyvendinusia savo pareigas pagal VPĮ, jei ji tik formaliai, t. y. nežymiai, pakeltų teismo nuginčytą sumą, *antra*, nereikia, kad teismas negali spręsti, ar perkančiosios organizacijos nustatyta maksimali pasiūlymo kaina yra pagrįsta. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad teismas negali spręsti už perkančiąją organizaciją, kompetentingą ir atsakingą už konkretų pirkimą, susiaurindamas jos galimį priimti sprendimų apimtį, nežinodamas jos poreikių ir galimybių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-293/2011](#)). Tokiu būdu perkančioji organizacija gali pasirinkti, ar atitinkamu dydžiu pagal rinkos situaciją didinti pirkimui skirtą lėšų sumą, ar paskelbti kitokio pobūdžio pirkimą (pvz., iškeliant mažiau reikalavimų ar dėl siauresnės apimties pirkimo objekto).
42. Pažymėtina, kad iš esmės nei viešųjų pirkimų teisinio reguliavimo nuostatos, nei teismų praktikos išaiškinimai nesuteikia pagrindo daryti išvadą, kad pirkimo dokumentuose nustatyta pirkimui skirtų lėšų suma, siejant jos nustatymą su perkančiosios organizacijos diskrecija, yra apskritai neginčytina kategorija.
43. Perkančiosios organizacijos teisė spręsti dėl konkrečių vykdytino pirkimo sąlygų, pvz., pirkimo objekto, jo savybių, pirkimui skirtų lėšų sumos ir kt., išplaukia iš konkrečių VPĮ ir kitų susijusių teisės aktų nuostatų bei siejasi su viešųjų pirkimų tikslu. Viešųjų pirkimų tikslas – vadovaujantis VPĮ įstatymo reikalavimais sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas (VPĮ 17 straipsnio 2 dalies 1 punktas). VPĮ įtvirtinta pareiga racionaliai ir taupiai naudoti lėšas reikalingoms prekėms, paslaugoms ar darbams pirkti siejasi su perkančiosios organizacijos VPĮ 45 straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta teise atmesti tiekėjo pasiūlymą, jei jame nurodyta kaina yra per didelė, viršijanti perkančiosios organizacijos galimybes – pirkimui skirtų lėšų sumą.
44. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į kasacinio teismo išaiškinimus, kad perkančiajai organizacijai suteikiamos teisės viešojo pirkimo procese privalo būti naudojamos taip, jog tai nelemtų neribotos jos diskrecijos, perkančiosios organizacijos sprendimai pagal VPĮ nuostatas ar pirkimų taisykles turi būti motyvuoti bei objektyviai pagrįsti, priimami sprendimai bet kokiu atveju negali pažeisti viešųjų pirkimų principų, nukrypti nuo viešųjų pirkimų tikslo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-249/2011](#)). Viešųjų pirkimų tikslas nėra pasiekiamas, jeigu vykdant viešąjį pirkimą neuztikrinama nesuvaržyta tiekėjų konkurencija ar pažeidžiami VPĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti lygiateisiskumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gruodžio 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2014; 2017 m. kovo 3 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-41-469/2017](#) 26 punktą).
45. Taigi, perkančiosios organizacijos diskrecija spręsti dėl konkrečių pirkimo reikalavimų, be kita ko, nustatyti pirkimui skirtų lėšų sumą, nėra visiškai neribota. Atitinkamai tuo atveju, jei ieškovas įrodo, kad perkančiosios organizacijos sprendimas pirkimo sąlygose nustatant tam tikrą pirkimui skirtų lėšų sumą neatitinka pirmiau nurodytų reikalavimų ir pažeidžia ieškovo interesus, tokia pirkimo sąlyga iš principo galėtų būti

pripažinta neteisėta.

46. *Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad apeliacinės instancijos teismas sprendimo motyvuose, pasisakydamas dėl teisinio suinteresuotumo ginčyti Pirkimų sąlygų 2.6 punktą, klaidingai sutapatino numatomos pirkimo vertės ir pirkimui skirtų lėšų sumos sąvokas, tačiau, kaip toliau bus nurodoma šios nutarties 48, 50 punktuose, šios kategorijos skiriasi, atsižvelgiant į jų tikslus, apskaičiavimo tvarkos reguliavimą.*
47. Remdamasi nurodytais argumentais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad, priešingai nei nusprendė apeliacinės instancijos teismas, ieškovei pripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti Pirkimo sąlygą, kurioje įtvirtinta pirkimui skirtų lėšų suma.

Dėl pirkimo sąlygos, kurioje nustatyta pirkimui skirtų lėšų suma, teisėtumo

48. Maksimali planuojamos sudaryti viešojo pirkimo sutarties vertė, arba, kitaip tariant, pirkimui skirtų lėšų suma, kasacinio teismo praktikoje apibrėžiama kaip perkančiosios organizacijos poreikius ir galimybes atspindinti kategorija. Ji nustatoma pradinėje viešųjų pirkimų proceso stadijoje, o pirkimo vertė kaip pirkimo būdo ir teisinio reguliavimo laikymosi užtikrinimo priemonė (VPĮ 5 straipsnis) – jau vėlesnėje, prieš viešojo pirkimo procedūrų paskelbimą. Taigi šios kategorijos atskiros, jų reguliavimo ir taikymo tikslai skirtingi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-160-469/2018](#), 52 punktas).
49. Perkančioji organizacija nuspręsti dėl pirkimui skirtų lėšų sumos nustatymo ir jos dydžio turi planuodama pirkimą, o jos valia turi būti aiškiai išreikšta perkančiosios organizacijos dokumentuose, parengtuose iki viešojo pirkimo procedūrų vykdymo stadijos, t. y. iki perkančiajai organizacijai paskelbiant apie pirkimą. Vėliau, viešojo pirkimo procedūrų vykdymo stadijoje, perkančioji organizacija negali keisti savo sprendimo dėl pirkimui skirtų lėšų sumos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-40-969/2018](#), 29.1 punktas).
50. Teisės aktuose pirkimui skirtų lėšų sumos apskaičiavimo tvarka nenustatyta. Tačiau kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad perkančioji organizacija gali apskaičiuoti ją remdamasi pirkimo vertės apskaičiavimo tvarka pagal VPĮ 5 straipsnio 1 dalį (ankstesnės redakcijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalį), Metodika, taip pat kitais objektyviais duomenimis, pvz., turimais ištekliais, finansavimo šaltiniais, ankstesne perkamų paslaugų kaina, perkamų paslaugų poreikio prognozėmis ar kt. Tai reiškia, kad pirkimui skirtų lėšų suma ir pirkimo vertė, apskaičiuota VPĮ 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka, tik gali, tačiau neprivalo sutapti. Perkančiosios organizacijos apskaičiuota pirkimo vertė pagal VPĮ 5 straipsnį savaime neįrodo jos sprendimo dėl šios sumos, kaip pirkimui skirtų lėšų sumos, nustatymo (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-40-969/2018](#), 29.3, 39 punktai).
51. Pirkimui skiriamų lėšų sumos nebūtina atskleisti pirkimo dokumentuose. Tais atvejais, kai ši neatskleidžiama pirkimo dokumentuose, kilus ginčui dėl jos nustatymo fakto ir (ar) dydžio, yra taikytinos bendrosios CPK nustatytos įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklės. Valios nustatyti pirkimui skirtų lėšų sumą išraiškos tinkamumas koreliuoja su šalims tenkančia įrodinėjimo našta, todėl jei iš iki viešojo pirkimo pradžios perkančiosios organizacijos parengtų dokumentų nėra visiškai aišku, ar (ir) kokia ji buvo nustatyta, būtent perkančioji organizacija turi įrodyti atitinkamą jos dydį (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-40-969/2018](#), 29.4 punktas).
52. Nagrinėjamu atveju ieškovė, ginčydama Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatytą maksimalią bendrą metinę pasiūlymo kainą (181 078 Eur be PVM), argumentavo, kad ši kaina nustatyta neįvertinus perkamai paslaugai taikomų reikalavimų, yra nepagrįstai maža. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad ginčijama maksimali bendra metinė pasiūlymo kaina yra nepagrįsta, remdamasis tuo, kad ankstesnė paslaugų sutarties vertė didesnė, o 2019 m. organizuotame pirkime perkančiosios organizacijos panašaus dydžio, kaip ginčo sąlygose, nustatyta kaina rinkos dalyviams buvo nepatraukli, todėl pirkimas sėkmingai nepasibaigė.
53. Apeliacinės instancijos teismas, viena vertus, pripažino, kad ieškovė neturi teisinio suinteresuotumo ginčyti Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, kita vertus, atsižvelgdamas į tai, jog šalys rinkos kainos dydį įrodinėjo remdamasi retrospektyvia padėtimi, abstrakčiais paaiškinimais, pasisakė, jog ieškovės kartu su dubliku pateikti skaičiavimai, byloje esantys duomenys apie kitas sudarytas sutartis ir jų vertes nėra pakankamas pagrindas konstatuoti Pirkimo sąlygos, kurioje nustatyta maksimali pasiūlymo kaina, neteisėtumą. Taigi, apeliacinės instancijos teismas šalių ginčą sprendė iš esmės, užtikrino proceso koncentruotumą, nes, teisėjų kolegijai skirtingai sprendžiant dėl ieškovės galimybės kvestionuoti ginčo Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, šalių ginčą šiuo aspektu galima nagrinėti kasaciniame procese.
54. *Kaip jau minėta, priešingai nei nurodė apeliacinės instancijos teismas, pirkimui skirtų lėšų suma, kai ji kaip pirkimo sąlyga išviešinta pirkimo dokumentuose (kaip ir nagrinėjamoje byloje), gali būti ginčijama (kai neišviešinama, tiekįs ginčija perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti jo sprendimą šiuo pagrindu), o su tokia sąlyga nesutinkančiai ieškovei tenka pareiga pagrįsti jos neteisėtumą, t. y. perkančiosios organizacijos nustatytos pirkimui skirtų lėšų sumos nepagrįstumą.*
55. Bendroji įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklė, įtvirtinta CPK, yra ta, kad, vadovaujantis rungimosi principu, šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus (CPK 12, 178 straipsniai), o šaliai neįvykdžius įrodinėjimo pareigos, teismas gali pripažinti neįrodytomis aplinkybes, kuriomis ji remiasi.
56. Pagal nuosekliai suformuotą kasacinio teismo praktiką įrodymų vertinimas turi būti grindžiamas įrodymų lygybės principu, laikantis nuostatos, kad visi įrodymai turi vienokią ar kitokią įrodomąją vertę ir kad nė vieno negalima nemotyvuotai atmesti ar laikyti svaresniu, išskyrus įstatyme nurodytas išimtis; vertindamas konkrečioje byloje surinktus faktinius duomenis, teismas privalo vadovautis ir teisingumo, protingumo, sąžiningumo kriterijais (CPK 3 straipsnio 7 dalis); teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą; išvados dėl įrodinėjimo dalyko įrodytinumo turi būti logiškai pagrįstos byloje surinktais duomenimis; teismas gali konstatuoti tam tikros aplinkybės buvimą ar nebuvimą, kai tokiai išvadai padaryti pakanka byloje esančių įrodymų; įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad jie tarpusavyje neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia padaryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-64-421/2022](#) 55 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
57. Pažymėtina, kad nors tiekėjams iš principo pripažįstamas teisinis suinteresuotumas ginčyti, jų manymu, neteisėtai nustatytą reikalavimą pateikti pasiūlymo kainą, ne didesnę už nurodytą pirkimo sąlygose, o perkančiųjų organizacijų diskrecija šioje srityje nėra beribė, tačiau, atsižvelgiant į viešąją valdžią ir atitinkamą veiklą įgyvendinančių subjektų funkcijas, *inter alia*, dėl viešųjų finansų panaudojimo, būtent perkančiosios organizacijos tenka atsakomybė nustatyti pirkimui skirtų lėšų sumą, kuri laikoma pagrįsta, kol neįrodoma kitaip. Vadinas, tiekėjams tenka įrodinėjimo pareiga patikimai ir įtikinamai parodyti, kad konkrečiu atveju buvo akivaizdžiai nesilaikyta imperatyviųjų viešųjų pirkimų principų. Tokia kasacinio teismo pozicija, *inter alia*, pagrįsta pagal analogiją taikytiniais konstituciniame doktrinoje suformuluotais aiškinimais, kad tik vykdomajai valdžiai priskirti įgaliojimai planuoti ir skirti viešuosius finansus (žr., pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimo 2.5, 6.1 punktus).
58. Tinkamo įrodinėjimo proceso užtikrinimas yra pamatinė ir kartu būtinoji teisingo bylos išnagrinėjimo iš esmės, užbaigiamo teismo sprendimo priėmimo, sąlyga. Įrodinėjimas civiliniame procese yra grindžiamas dviem kertiniais principais – rungtyniškumu ir dispozityvumu. Rungtyniškumo (rungimosi) principo esmė yra ta, kad šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus ir atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti proceso įstatymo nustatyta tvarka (CPK 12 ir 178 straipsniai). Dispozityvumo principo turinys

bendriausia prasme yra atskleistas [CPK 13](#) straipsnyje (šis straipsnis nurodo, kad šalys ir kiti proceso dalyviai, laikydamiesi šio kodekso nuostatų, turi teisę laisvai disponuoti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis), o įrodinėjimo procese šis principas atsiskleidžia įvairiais aspektais, pavyzdžiui, kad pačios šalys renkasi savo įrodinėjimo taktiką ir strategiją, t. y. sprendžia, kokias faktines aplinkybes nurodyti ir kokius faktinius duomenis pateikti savo reikalavimams ir atsikirtimams pagrįsti. Įrodinėjimas yra šalių pareigos dalykas, o šios pareigos vykdymas siejamas su tam tikros procesinės laisvės turėjimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-531-248/2019, 22 punktas).

59. Šiuo atveju teisėjų kolegija, įvertinusi byloje nustatytas aplinkybes, šalių procesiniuose dokumentuose nurodytus argumentus, sutinka su apeliacinės instancijos teismo išvadomis, kad ieškovės pateikti skaičiavimai, informacija apie anksčiau sudarytas sutartis bei kituose regionuose sudarytas sutartis ir jų vertės savaime neįrodo perkančiosios organizacijos nustatytos priimtinos maksimalios pasiūlymo kainos nepagrįstumo.
60. Sutiktina, kad perkančioji organizacija taip pat nėra atleista nuo pareigos įrodyti savo atsikirtimų į ieškinio argumentus pagrįstumą, tačiau tam, kad būtų galima padaryti pagrįstą išvadą dėl perkančiosios organizacijos nustatytos pirkimui skirtų lėšų sumos nepagrįstumo, nepakanka pateikti abstraktių, prielaidomis paremtų duomenų. Priešingai, tokiu atveju būtina pateikti (arba teikti teismui prašymą išreikalauti įrodymus) konkrečius skaičiavimus, samatas, iš kurių būtų galima spręsti dėl atitinkamu metu rinkoje egzistuojančių tokio pobūdžio paslaugų teikimo sąnaudų, duomenis dėl konkrečių perkamų paslaugų (darbų) apimties, konkrečiais argumentais bei įrodymais pagrįsti aktualumą retrospektyvinių kitų sutarčių duomenų. Šiuo atveju pagal byloje nustatytas aplinkybes ieškovė tik nurodė, už kiek vykdė ankstesnę sutartį, tačiau konkrečiais įrodymais nepagrindė, kokios buvo faktinės tokių paslaugų teikimo išlaidos, juolab kad šalys procese, be kita ko, ginčijosi dėl to, kokia apimtimi ieškovė vykdė visus sutartinius įsipareigojimus (t. y. ar pakėlė iš anksto sutartyje nustatytą kontenerių skaičių).
61. Papildomai pažymėtina, kad, nesutikdama su apeliacinės instancijos teismo išvadomis tiek dėl teisinio suinteresuotumo ginčyti Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, tiek dėl nustatytos Pirkimui skirtų lėšų sumos pagrįstumo, ieškovė, be kita ko, rėmėsi viešųjų pirkimų, taip pat ir konkurencijos užtikrinimo principų pažeidimu.
62. Kasacinio teismo ne kartą pabrėžta viešųjų pirkimų principų reikšmė ir svarba vykdant viešųjų pirkimų procedūras bei padariniai perkančiosios organizacijos veiksmų ir sprendimų galiojimui nustačius šių principų pažeidimus, tačiau ši praktika savaime nėra pakankama tam, kad ja būtų galima remtis reikalaujant pripažinti perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą ir taikyti atitinkamus neteisėtumo padarinius. Dėl tokio viešųjų pirkimų principų pobūdžio ir reikšmės kasacinėje praktikoje įtvirtintos griežtos šių imperatyviųjų nuostatų pažeidimų nustatymo ir įrodinėjimo taisyklės, pagal kurias reikalaujama realiai įrodyti viešųjų pirkimų principų pažeidimo faktą, o ne tik remtis jų pažeidimo prielaida ir padariniais (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 20 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-132/2012](#) ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).
63. Konstatavus, kad byloje neįrodytas Pirkimo sąlygose nustatytos perkančiajai organizacijai priimtoms maksimalios bendros metinės pasiūlymo kainos nepagrįstumas, nėra pagrindo daryti išvadą, jog apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą sprendimą, pažeidė viešųjų pirkimų principus.
64. Teisėjų kolegija, įvertinusi teismų procesiniuose sprendimuose nurodytus argumentus, aplinkybes, kuriomis procesiniuose dokumentuose remiasi bylos šalys, nusprendžia, kad nėra teisinio pagrindo nesutikti su apeliacinės instancijos teismo išvada, jog šiuo atveju neįrodytas Pirkimo sąlygų 2.6 punkte nustatytos pirkimui skirtų lėšų sumos nepagrįstumas, todėl ieškovės reikalavimas pripažinti nurodytą Pirkimo sąlygą neteisėta negali būti tenkinamas.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

65. Apibendrinama išdėstytus motyvus teisėjų kolegija konstatuoja, kad nors apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė dėl ieškovės teisinio nesuinteresuotumo, tačiau, pripažinus teisėta ir pagrįsta šio teismo išvadą dėl ginčo Pirkimo sąlygos, įtvirtinančios pirkimui skirtų lėšų sumą, teisėtumo, apeliacinės instancijos teismo sprendimas paliekamas nepakeistas ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas).
66. Pagal [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies, 98 straipsnio nuostatas bylinėjimosi išlaidos, tarp jų išlaidos advokato pagalbai apmokėti, atlyginamos šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jas priteisiant iš antrosios šalies.
67. Nors pripažintas pagrįstu ieškovės kasacinio skundo argumentas dėl ieškovės teisinio suinteresuotumo ginčyti Pirkimo sąlygų 2.6 punktą, kasacinis skundas netenkinamas, todėl ieškovei bylinėjimosi išlaidų atlyginimas nepriteistinas.
68. Atsakovė prašė priteisti iš ieškovės 1140,43 Eur bylinėjimosi išlaidų patirtų kasaciniame teisme už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą, atlyginimo, pateiktą įrodymus, pagrindžiančius šias išlaidas. Išlaidos už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą neviršija Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu, 7, 8.14 punktuose nurodyto rekomenduojamo priteisti užmokesčio dydžio (2579,58 Eur (1,7 x 1517,40 Eur (2021 m. 1 ketv.)), todėl iš ieškovės atsakovei priteistina 1140,43 Eur bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimo.
69. Pažymėtina, kad ieškovė, pateikdama kasacinį skundą, sumokėjo 2288 Eur žyminį mokestį (įskaitant 38 Eur žyminio mokesčio už prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones). Kadangi prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo netenkinamas, tačiau atrankos kolegijos 2021 m. liepos 15 d. nutartimi žyminio mokesčio grąžinimo klausimas neišspręstas, ieškovei grąžintina 38 Eur žyminio mokesčio už prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio procesokodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 10 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovei uždarajai akcinei bendrovei Alytaus regiono atliekų tvarkymo centui (j. a. k. 250135860) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Ecoservice“ (j. a. k. 123044722) 1140,43 Eur (vieną tūkstantį vieną šimtą keturiasdešimt Eur 43 ct) bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.

Grąžinti ieškovei uždarajai akcinei bendrovei „Ecoservice“ (j. a. k. 123044722) 38 (trisdešimt aštuonis) Eur žyminio mokesčio, sumokėto AB „Luninor Bank“ 2021 m. liepos 8 d. mokėjimo nurodymu Nr. 432.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Sigita Rudėnaite

Gediminas Sagatys